

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-36>

УДК УДК 658.28:663.8

ЗАБРОДСЬКИЙ Ігор

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0009-0000-2156-0101>

e-mail: izabrodskiy@gmail.com

КЛАСИФІКАЦІЯ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ З ПЕРЕРОБКИ ФРУКТІВ ТА ЯГІД ДЛЯ ПОТРЕБ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ

Стаття присвячена дослідженню проблеми класифікації готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід для потреб обліку та контролю. Актуальність теми зумовлена тим, що сучасні підприємства цієї галузі виробляють широкий асортимент продукції, що ускладнює процеси обліку, контролю якості та управління запасами. Відсутність чіткої та систематизованої класифікації призводить до низки проблем, серед яких: складність обліку, порушення контролю якості, ускладнення управління запасами, труднощі у плануванні виробництва та ускладнення маркетингових досліджень.

Основний матеріал статті присвячено обґрунтуванню необхідності класифікації готової продукції для ефективного управління підприємством. Обґрунтовано, що специфіка діяльності підприємств з переробки фруктів та ягід, яка впливатиме на побудову класифікації продукції полягає в наступному: висока залежність від сезонності, короткий термін зберігання сировини, високі санітарні вимоги, широкий спектр продукції, необхідність збереження органолептичних властивостей та висока конкуренція на ринку. Запропоновано класифікацію готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід за такими ознаками: вид сировини, види продукції, спосіб переробки, ступінь готовності, вид пакування, призначення продукції, термін зберігання, сезонність виробництва та консистенція. Особливу увагу приділено класифікації фруктово-ягідних наповнювачів, які набувають все більшої популярності на вітчизняному ринку. Запропоновано класифікацію фруктово-ягідних наповнювачів за такими ознаками: вид сировини, технологія виробництва, консистенція, функціональне призначення та склад.

Встановлено, що ефективна класифікація готової продукції є запорукою успішного функціонування підприємств з переробки фруктів та ягід в умовах сучасного ринку. Вона дозволяє оптимізувати виробничі процеси, підвищити якість продукції та забезпечити успішну конкуренцію на ринку.

Ключові слова: класифікація готової продукції, ознаки класифікації, підприємства з переробки фруктів та ягід, фруктово-ягідні наповнювачі, облік, контроль.

ZABRODSKYI Ihor

Vinnitsia National Agrarian University

CLASSIFICATION OF FINISHED PRODUCTS OF FRUIT AND BERRY ENTERPRISES FOR ACCOUNTING AND CONTROL NEEDS

The article is devoted to the study of the problem of classification of finished products of fruit and berry processing enterprises for accounting and control purposes. The relevance of the topic is due to the fact that modern enterprises in this industry produce a wide range of products, which complicates the processes of accounting, quality control and inventory management. The lack of a clear and systematic classification leads to a number of problems, including: complexity of accounting, violation of quality control, complication of inventory management, difficulties in production planning and complication of marketing research.

The purpose of the article is to optimize the classification system for finished products of fruit and berry processing enterprises for accounting and control purposes in order to increase the efficiency of production management and product sales.

The main material of the article is devoted to the justification of the need for classification of finished products for effective management of the enterprise. It is substantiated that the specifics of the activities of fruit and berry processing enterprises, which will influence the construction of product classification, are as follows: high dependence on seasonality, short shelf life of raw materials, high sanitary requirements, a wide range of products, the need to preserve organoleptic properties and high competition in the market. A classification of finished products of fruit and berry processing enterprises is proposed according to the following characteristics: type of raw material, types of products, processing method, degree of readiness, type of packaging, purpose of products, shelf life, seasonality of production and consistency. Special attention is paid to the classification of fruit and berry fillers, which are gaining increasing popularity on the domestic market. A classification of fruit and berry fillers is proposed according to the following characteristics: type of raw material, production technology, consistency, functional purpose and composition.

It has been established that effective classification of finished products is the key to the successful functioning of fruit and berry processing enterprises in modern market conditions. It allows optimizing production processes, improving product quality, and ensuring successful competition in the market.

Keywords: classification of finished products, classification features, fruit and berry processing enterprises, fruit and berry fillers, accounting, control.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні підприємства з переробки фруктів та ягід виробляють широкий асортимент продукції, що відрізняється за видами сировини, технологією виробництва, упаковкою та іншими характеристиками. Розмаїтість продукції ускладнює процес обліку, контролю якості та управління запасами. Відсутність чіткої та систематизованої класифікації готової продукції призводить до таких проблем: складність обліку (труднощі у веденні точного обліку запасів, визначенні собівартості продукції, складанні звітності); порушення контролю якості (неможливість ефективного моніторингу якості продукції на різних етапах виробництва та зберігання); ускладнення управління запасами (ризик недоотримання прибутку через

нерациональне використання складських площ, втрати продукції внаслідок прострочення термінів реалізації); труднощі у плануванні виробництва (складність у прогнозуванні попиту на різні види продукції, оптимізації виробничих процесів) ускладнення маркетингових досліджень (відсутність можливості проведення детального аналізу ринку, визначення цільових аудиторій) тощо.

Таким чином, відсутність ефективної системи класифікації готової продукції є актуальною проблемою для підприємств з переробки фруктів та ягід.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання класифікації готової продукції на підприємствах різних галузей виробництва та переробки, зокрема, тих, що займаються переробкою фруктів та ягід, є предметом дослідження багатьох науковців. Серед них варто відмітити найбільш ґрунтовні праці таких авторів: Баланюк І. [1], Черкасова С.О. [2], Сафарова А.Т. [3], Осадча Г.Г. [4], Лебедик Г.В. [5], Нестеренко О.О. [6], Здирко Н.Г. [7], Дриманова Л.М. [7], Єремян О.М. [8], Алексєєнко Т. [9], Назаренко І. [10], Касич А.О., Макарова О.С., Мушта В.В., Осадчої Т.Г. та інші.

Існуючі дослідження зазвичай охоплюють широкий спектр аспектів цієї теми, від теоретичних засад класифікації до практичних аспектів її впровадження на підприємствах, це: аналіз різних підходів до класифікації, їхні переваги та недоліки; досліджуються конкретні приклади застосування різних систем класифікації на підприємствах, аналізуються результати їх впровадження; аналізується взаємозв'язок між системою класифікації та ефективністю управління виробництвом, запасами, якістю продукції тощо.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на численні дослідження в цій галузі, ряд аспектів залишається недостатньо вивченим і потребує подальшого аналізу. До невіршених раніше частин загальної проблеми можна віднести такі питання: класифікація напівфабрикатів та продуктів, що пройшли додаткову обробку (наприклад, сушіння, заморожування); врахування різних стадій технологічного процесу при класифікації; адаптація системи класифікації до сезонних коливань асортименту та обсягів виробництва; перелік критеріїв, що слід використовувати для класифікації продукції, що випускається в обмежені періоди року; врахування різних смакових уподобань споживачів у різних регіонах; адаптація системи класифікації до вимог місцевого законодавства та стандартів; поєднання класифікації продукції з вимогами систем управління якістю (ISO 9001 тощо); використання даних класифікації для моніторингу якості продукції та виявлення відхилень, тощо.

Вирішення цих питань дозволить розробити більш універсальну та ефективну систему класифікації готової продукції, яка буде відповідати сучасним вимогам ринку та забезпечить підвищення конкурентоспроможності підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Дослідження, спрямоване на оптимізацію системи класифікації готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід для потреб обліку та контролю, з метою підвищення ефективності управління виробництвом і реалізацією продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Класифікація готової продукції є фундаментом для ефективного управління підприємством. Вона дозволяє оптимізувати всі бізнес-процеси, від виробництва до продажу, і забезпечує конкурентоспроможність на ринку.

На нашу думку, класифікація продукції – це систематизація продуктів за певними ознаками, що дозволяє оптимізувати та спростити облік та контроль, управління запасами, маркетинг та інші бізнес-процеси. Для підприємств з переробки фруктів та ягід така класифікація є необхідною для забезпечення ефективної діяльності.

Проаналізуємо методичні підходи науковців щодо класифікації готової продукції (табл. 1).

Дані таблиці демонструють, що такі ознаки класифікації готової продукції підприємства як - форма, рівень готовності та технологічна складова є ключовими ознаками класифікації. Вони є найбільш важливими для ідентифікації та розрізнення різних видів продукції.

Інші ознаки класифікації є менш поширеними та можуть використовуватися залежно від конкретних потреб дослідження. Наприклад, ознака «за відповідністю до технічної документації» може бути важливою для контролю якості продукції, тоді як ознака «за суб'єктом використання» може бути важливою для маркетингових досліджень.

Табл. 1 демонструє різні підходи до класифікації готової продукції, що свідчить про складність та багатогранність цієї проблеми. Кожен автор пропонує свій власний набір ознак класифікації, який, на його думку, є найбільш ефективним.

Проте, на нашу думку, при здійсненні класифікації готової продукції підприємств, слід враховувати специфіку їх діяльності.

Так, до прикладу, автори Сафарова А.Т. та Корольчук І.Р., вважають, що на підприємствах, які займаються виробництвом побутової хімії, готову продукцію класифікують за такими видами: промислова, побутова, професійна хімія та автохімія [3, с. 198]. Науковці Нестеренко О. О., Коробкіна І. С., класифікують кейтерингові послуги за такими ознаками: за місцем надання кейтерингових послуг; за контингентом замовників; за видом підприємства; за ціновим сегментом; за повнотою наданих послуг; за місцем приготування страв⁴ за видами заходів; за типом наданих послуг [6, с. 254]. Дослідники Здирко Н.Г. та Дриманова Л.М., вважають, що класифікацію продукції лісівництва як об'єкта обліку варто здійснювати з точки зору її визнання як біологічних активів, додаткових біологічних активів, продукції, готової до споживання або подальшої переробки та продуктів переробки і виділяють такі види продукції властиві для лісгосподарських підприємств: деревина, деревні соки, мисливська продукція, ягоди, гриби, недеревна продукція, дерева для реалізації, насіння, плоди, кущі для реалізації, плоди, ягоди, туші диких тварин, шкурки тощо [11, с. 28].

Таблиця 1

Методичні підходи науковців щодо класифікації готової продукції

№ п/п	Ознаки класифікації	Баланок І., Григорів О., Іванюк Т. [1, с. 159]	Черкасова С.О., Олексійчук А.Г. [2, с. 119]	Осадча Г.Г., Темчипшина Ю.Л., Насідзе Д. [4, с. 896]	Лебедик Г.В., Максимович І.Л. [5, с. 132]	Сремян О.М., Белехова І.М. [8, с. 18]	Алексєєнко Т. [9, с. 220]	Назаренко І., Остапенко О. [10, с. 694]
1	За формою	+	+	+	+	+	+	+
2	За рівнем готовності	+	+	+	+	+	+	+
3	За технологічною складовою	+	+	+	+	+	+	+
4	За відповідністю до технічної документації					+		
5	За суб'єктом використання					+		
6	За матеріальним складом					+		
7	За ступенем реалізації					+		
8	За фактом попереднього випуску					+		

Джерело: систематизовано автором на основі [1; 2; 4; 5; 8; 9; 10]

Підприємствам з переробки фруктів та ягід також властиві свої особливості, які вирізняють їх від інших господарюючих суб'єктів. Це висока залежність від сезонності, оскільки більшість фруктів та ягід мають короткий сезон збору, що вимагає швидкої переробки та зберігання продукції; короткий термін зберігання, через те що фрукти та ягоди швидко псуються, їх необхідно переробляти максимально швидко після збору; високі санітарні вимоги, що означає, що виробничі приміщення та обладнання повинні бути ідеально чистими, аби запобігти розвитку мікроорганізмів; широкий спектр продукції і постійне оновлення асортименту, тобто для задоволення потреб споживачів підприємства часто розробляють нові продукти, що ускладнює систему класифікації; збереження органолептичних властивостей, що означає що продукти повинні зберігати свій природний колір, смак та аромат; висока конкуренція на ринку, тощо.

Ці особливості продукції підприємств з переробки фруктів та ягід, звісно впливають і на побудову класифікації, а саме, через велику різноманітність продукції, класифікація повинна бути досить детальною, щоб врахувати всі нюанси. Система класифікації повинна бути гнучкою та легко адаптуватися до змін асортименту продукції. Вона має враховувати сезонні коливання виробництва та попиту. Класифікація повинна дозволити відстежувати якість продукції на всіх етапах виробництва.

Враховуючи вище викладене побудуємо класифікацію готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід (рис. 1)

Ефективна класифікація готової продукції підприємства дозволяє:

- оптимізувати облік - спростити інвентаризацію, раціонально організувати аналітичний облік, облік на складах, зменшити кількість помилок при складанні звітності;
- покращити управління запасами - визначити оптимальні рівні запасів для кожного виду продукції, запобігти дефіциту або надлишкам;
- спростити планування виробництва - складати більш точні виробничі плани, враховуючи сезонність попиту та особливості різних видів продукції;

- поліпшити маркетингові дослідження - аналізувати продажі за різними групами продукції, виявляти нові ринки збуту;
- підвищити ефективність логістики - оптимізувати маршрути доставки, знизити транспортні витрати;
- забезпечити якість продукції - здійснювати ефективний контроль якості на всіх етапах виробництва та зберігання.

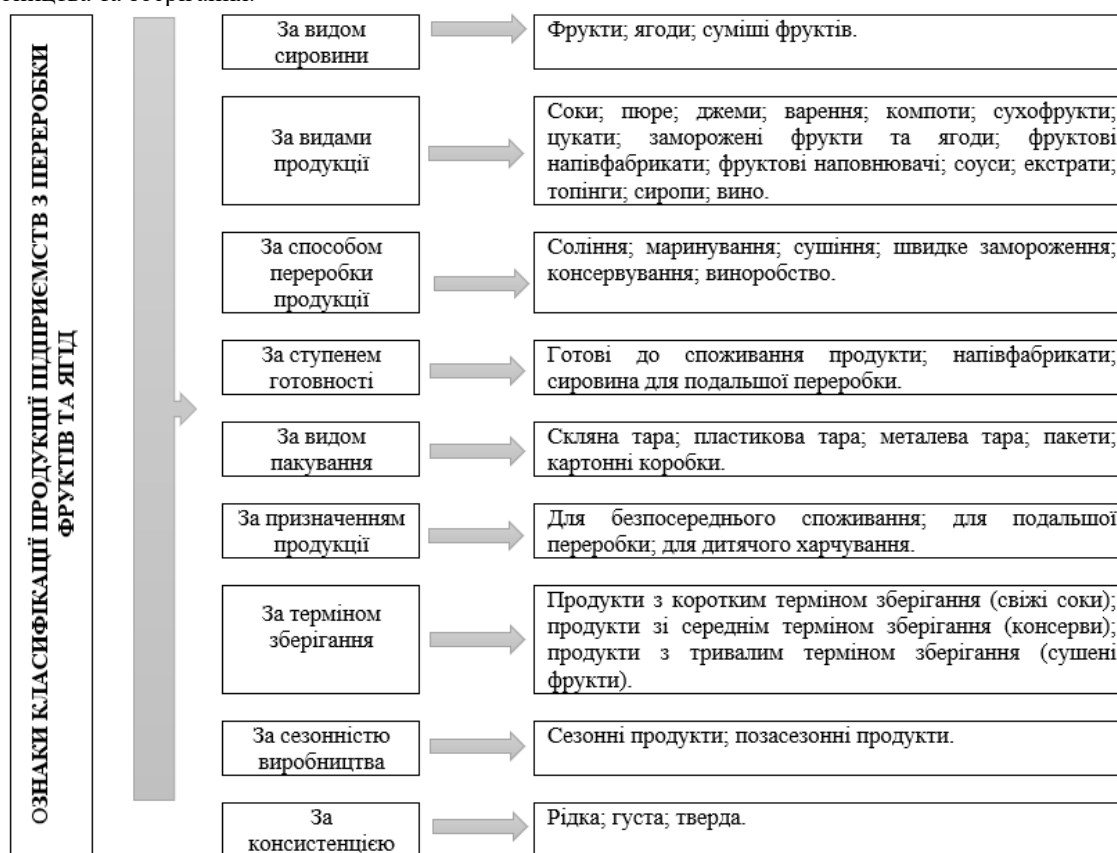

Рис. 1. Класифікація готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід

Джерело: сформовано автором

Наразі широкого виробництва переробними підприємствами набули фруктово-ягідні наповнювачі, і вони всебільшої актуальності набувають на вітчизняному ринку. Їх різновиди представимо на рис. 2.

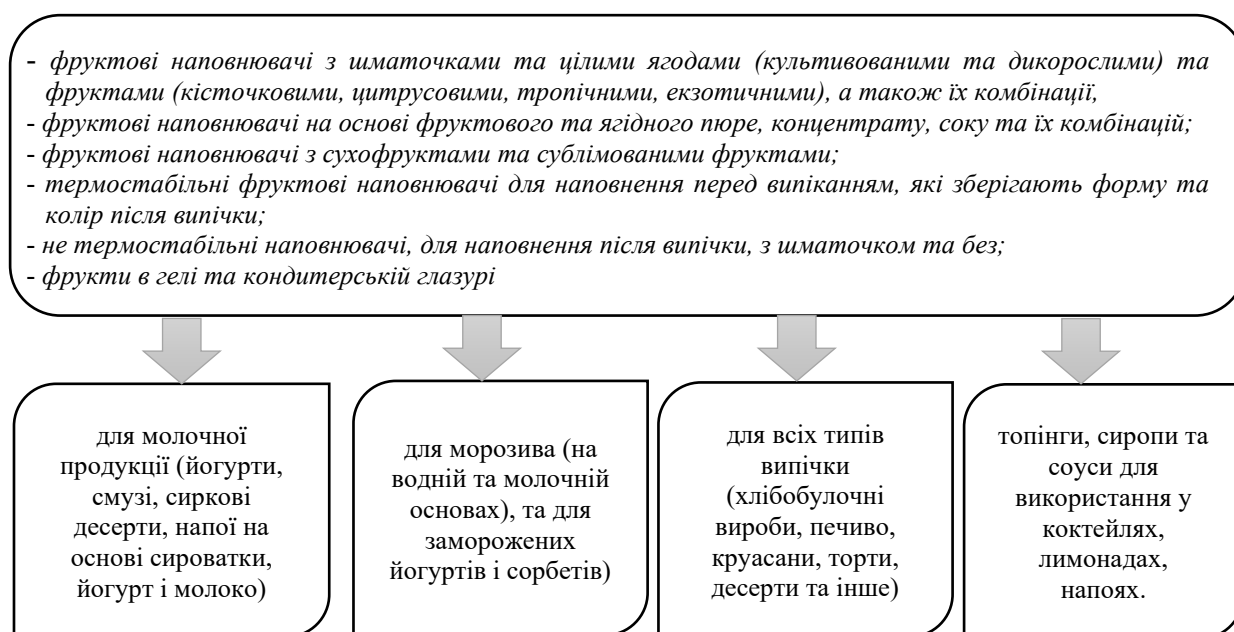

Рис. 2. Види фруктових наповнювачів

Джерело: сформовано автором

Фруктово-ягідні наповнювачі - це важливий компонент багатьох харчових продуктів, що надає їм смаку, аромату та кольору. Вони широко використовуються в молочній промисловості, кондитерському виробництві, хлібопеченні та інших галузях.

Виходячи із представлених даних, їх також можна класифікувати за певними ознаками:

– *За видом сировини:*

- ✓ фруктові (яблучні, грушеві, перикові тощо);
- ✓ ягідні (полуничні, малинові, чорничні тощо);
- ✓ фруктово-ягідні (суміші різних фруктів та ягід);

– *За технологією виробництва:*

- ✓ термічно оброблені (пастеризовані, стерилізовані);
- ✓ холодної обробки (збережені за допомогою консервантів або заморожування);
- ✓ концентровані (містять підвищений вміст сухих речовин);

– *За консистенцією:*

- ✓ рідкі (сиropи, соуси);
- ✓ густі (джеми, варення);
- ✓ гелеподібні (желе, пудинги);
- ✓ з шматочками фруктів або ягід;

– *За функціональним призначенням:*

- ✓ для молочних продуктів (йогурти, сирки, морозиво);
- ✓ для кондитерських виробів (торти, тістечка, цукерки);
- ✓ для хлібобулочних виробів (начинки для пирогів, булочок);
- ✓ для напоїв (компоти, киселі);

– *За складом:*

- ✓ натуральні (містять тільки фрукти, ягоди та цукор);
- ✓ з добавками (містять загусники, стабілізатори, барвники, ароматизатори).

Отже, правильно побудована система класифікації є важливим інструментом для підвищення ефективності роботи підприємства з переробки фруктів та ягід. Система класифікації має бути гнучкою та адаптуватися до змін асортименту продукції та вимог ринку. Кожне підприємство повинно розробити свою систему класифікації, враховуючи специфіку виробництва та особливості продукції.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження класифікації готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід дозволяє дійти до наступних висновків:

Класифікація готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід - це багатогранна проблема, яка вимагає комплексного підходу. Вона є критично важливим елементом ефективного управління підприємством та служить фундаментом для оптимізації бізнес-процесів, від виробництва до збуту, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності на ринку. Система класифікації для підприємств з переробки фруктів та ягід повинна бути детальною, гнучкою, адаптованою до змін асортименту та враховувати сезонні коливання виробництва і попиту. Важливо також, щоб класифікація дозволяла відстежувати якість продукції на всіх етапах виробництва. Вона сприяє оптимізації обліку, управління запасами, планування виробництва, маркетингових досліджень, логістики та забезпечення якості продукції.

Специфіка діяльності підприємств з переробки фруктів та ягід, яка впливатиме на побудову класифікації продукції наступні: висока залежність від сезонності, короткий термін зберігання сировини, високі санітарні вимоги, широкий спектр продукції, необхідність збереження органолептичних властивостей та висока конкуренція на ринку.

За результатами досліджень, побудовано класифікацію готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід. Її основними ознаками є: вид сировини, види продукції, спосіб переробки, ступінь готовності, вид пакування, призначення продукції, термін зберігання, сезонність виробництва та консистенція.

Запропоновано класифікацію фруктово-ягідних наповнювачів, які набувають все більшої популярності на вітчизняному ринку. Вона може здійснюватися за такими ознаками: вид сировини, технологія виробництва, консистенція, функціональне призначення та склад.

Отже, ефективна класифікація готової продукції є запорукою успішного функціонування підприємств з переробки фруктів в сучасному бізнес-середовищі, вона дозволяє оптимізувати виробничі процеси, підвищити якість продукції та забезпечити успішну конкуренцію на ринку.

Література

1. Баланюк І., Григорів О., Іванюк Т. Організація обліку і контролю готової продукції підприємства. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1-2. С.157-163. doi:<https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.1-2.23>

2. Черкасова С.О., Олексійчук А.Г. Облік, аудит та аналіз наявності і руху готової продукції. *Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті*: матер. VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Одеса, 5-9 грудня 2016 р. С. 119 – 122.
3. Сафарова А.Т., Корольчук І.Р. Документування операцій з обліку готової продукції на підприємствах побутової хімії. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 18. С. 197-201.
4. Осадча Г.Г., Темчишина Ю.Л., Насідзе Д. Облік готової продукції та його науково-методичні аспекти на сучасному промисловому підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 894-898.
5. Лебедик Г.В. Максимович І.Л. Особливості обліку готової продукції та її реалізація на підприємстві. *Економіка і регіон*. 2015. № 5. С. 131-135.
6. Нестеренко О.О., Коробкіна І.С. Класифікація кейтерингових послуг для організації їх обліку. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 251-256.
7. Здирко Н.Г., Дриманова Л.М. Класифікація та оцінка продукції лісівництва для потреб бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 11-12. С. 26-31. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.11—12.26
8. Єремян О.М., Белєхова І.М. Теоретичний аспект визначення економічної сутності готової продукції та процесу її реалізації на підприємстві. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матер. Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 27 грудня 2019 року, м. Тернопіль*. С. 17-20.
9. Алексєєнко Т. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізації на переробних підприємствах АПК. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 11(4). С. 219-222.
10. Назаренко І., Остапенко О. Готова продукція: організаційно-нормативна регламентація обліку та пріоритетні напрями аудиту. *Наукові перспективи*. 2024. № 11 (53). С.691-70. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11\(53\)-691-702](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11(53)-691-702)

References

1. Balanyuk I., Grygoriv O., Ivanyuk T. Organizaciya obliku i kontrolyu gotovoyi produkciyi pidpryemstva. *Innovaciynna ekonomika*. 2020. № 1-2. S.157-163. doi:<https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.1-2.23>
2. Cherkasova S.O., Oleksijchuk A.G. Oblik, audyt ta analiz nayavnosti i ruxu gotovoyi produkciyi. *Problemy rynku ta rozvytku regioniv Ukrainy v XXI stolitti*: mater. VII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi internet-konferenciyi, Odesa, 5-9 grudnya 2016 r. S. 119 – 122.
3. Safarova A.T., Korol'chuk I.R. Dokumentuvannya operacij z obliku gotovoyi produkciyi na pidpryemstvax pobutovoyi ximiyi. *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*. 2017. № 18. S. 197-201.
4. Osadcha G.G., Temchy'shy'na Yu.L., Nasidze D. Oblik gotovoyi produkciyi ta jogo nauково-metody'chni aspekty' na suchasnomu promy'slovomu pidpryemstv. *Global'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky*. 2017. Vy'p. 16. S. 894-898.
5. Lebedy'k G.V. Maksy'movy'ch I.L. Osobly'vosti obliku gotovoyi produkciyi ta yiyi realizaciya na pidpryemstvi. *Ekonomika i region*. 2015. № 5. S. 131-135.
6. Nesterenko O.O., Korobkina I.S. Klasyfikaciya kejtery'ngovy'x poslug dlya organizaciyi yix obliku. *Biznes Inform*. 2014. № 4. S. 251-256.
7. Zdy'rko N.G., Dry'manova L.M. Klasyfikaciya ta ocinka produkciyi lisivny'cztva dlya potreb buxgalters'kogo obliku. *Investy'ciyi: prakty'ka ta dosvid*. 2022. № 11-12. S. 26-31. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.11—12.26
8. Yeremyan O.M., Byelyexova I.M. Teorety'chny'j aspekt vy'znachennya ekonomichnoyi sutnosti gotovoyi produkciyi ta procesu yiyi realizaciyi na pidpryemstvi. *Oblik, opodatkuвання i kontrol': teoriya ta metodologiya*: mater. Mizhnarodnoyi naukovo-prakty'chnoyi Internet-konferenciyi, 27 grudnya 2019 roku, m. Ternopil'. S. 17-20.
9. Alyeksyejenko T. Udoskonallennya obliku gotovoyi produkciyi ta yiyi realizaciyi na pererobny'x pidpryemstvax APK. *Ekonomichny'j analiz*. 2012. T. 11(4). S. 219-222.
10. Nazarenko I., Ostapenko O. Gotova produkciya: organizacijno-normaty'vna reglamentaciya obliku ta priory'tetni napryamy' audy'tu. *Naukovi perspektyvy*. 2024. № 11 (53). S.691-70. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11\(53\)-691-702](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11(53)-691-702)